

NARAVOSLOVJE IN PREŽIVETJE V UDIN BORŠTU

1. ŽIVLJENJE NA SPOMENIŠKO ZAŠČITENI KMETIJI

Na stanovanjski stavbi sta dve freski – sv. Martina in sv. Florjana. Kaj je freska?

Kdaj godujeta sv. Martin in sv. Florjan?

Kakšen pomen imata kot zavetnika?

Stavba je spomeniško zaščitena. Ali je to za prebivalce prednost ali ovira?

Tukaj lahko opaziš prvo kamnino na naši poti – tuf. Kako je nastal tuf?

Za katere namene se uporablja?

Slika 1: Janezovčeva kmetija
(<http://naklo.si/vsebina/predstavit-ev/naselja/strahinj/>, 9. 4. 2018)

2. LOKALNA CERKEV IN OBIČAJI V VASI (MIKLAVŽEVANJE)

Baročna cerkev sv. Nikolaja stoji na manjši vzpetini sredi vasi. Zgrajena je bila leta 1769. Ima tri oltarje, posvečene sv. Nikolaju, sv. Lenartu in sv. Barbari. Ali v krajih, od koder prihajaš, organizirate miklavževanje? Morda hodi Miklavž od hiše do hiše – kakšna darila prinaša? Ali imaš kakšen spomin na Miklavža iz svojega otroštva? Zapiši svoj dogodek ali dogodek, ki ga boš slišal/-a od kolegov.

3. ZAVAROVANO OBMOČJE – KRAJINSKI PARK UDIN BORŠT

Je največji sklenjeni del gozda v Ljubljanski kotlini – torej nižinski gozd. Obsega 1.725 ha in leži na ledeniški terasi, ki jo sestavlja apnenčast konglomerat. Prav to je njegova glavna posebnost, namreč kraški pojavi so se oblikovali v konglomeratu. Opazovali bomo kraške pojave, kamnine in vegetacijo.

Prva geomorfološka posebnost je SLEPA DOLINA. To je dolina, ki jo oblikuje voda, ki teče po vododržnih kamninah – v našem primeru je to glina. Ko pride voda v stik s propustno kamnino, ponikne in dolina se slepo konča. Zaključi se s steno, ki je v obliki amfiteatra. Ob velikem nalivu, je sifon, kjer voda ponikne, kot veliki bruhalec vode.

4. ANALIZA VODE

V potočku, ki oblikuje slepo dolino s pomočjo analiznega kovčka, naredi hitre terenske analize vode.

5. KRAŠKI POJAVI

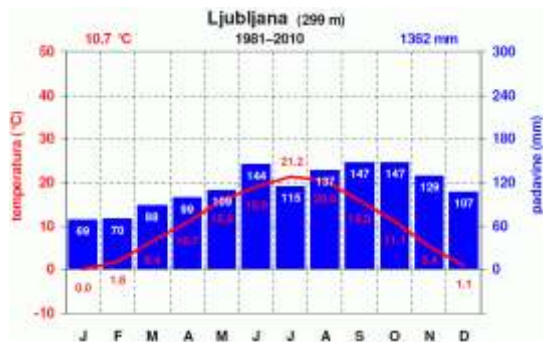
Kako nastane vrtača? Vrtače so kraški pojavi, ki nastanejo z raztapljanjem površja. Pravzaprav prej nastanejo jame v podzemlju, nato vrtače na površju. Proces se imenuje korozija. Potrebujemo vodo, CO₂, iz česar nastane ogljikova kislina. Ta raztaplja apnenec, ki je vezan v konglomeratu, in tako nastajajo kraški pojavi. Napiši formulo.

Naloge – izberi si vrtačo, ki je čim bolj podobna polkrogli.

1. Poišči metodo, s katero bi lahko določil/-a polmer te vrtače, ter ga določi.

2. Z računom oceni, koliko vode gre v izbrano vrtačo.

3. Nekdo je dobil dobro idejo, da bi vrtačo prekril s folijo, počakal na prvi dež in jo tako spremenil v bazen. S pomočjo klimograma izračunaj, koliko dni bi povprečno morali čakati, da bi bila vrtača polna vode.

Slika 2: Klimogram Ljubljane (<http://meteo.arso.gov.si/met/sl/climate/diagrams/ljubljana/>, 9. 4. 2018)

5. V Udin borštu se nahajajo tudi jame. Odkritih in opisanih je 14 jam. Naša pot nas bo vodila mimo Kačje jame. Vse opise jam najdemo v e-registru jam <https://www.katasterjam.si/>.

Izpiši glavne podatke o jami in skiciraj jamo v prerezu.

6. LESNA ZALOGA

Poišči lepo, ravno drevo s čim manj vejami.

1. Na več načinov poskusi določiti polmer drevesa. Izračunaj povprečje polmerov in ga zapiši.
2. Poišči čim več načinov za določitev višine drevesa. Tudi tu izračunaj in zapiši povprečno višino.
3. S pomočjo formul v prilogi izračunaj, koliko »kubikov« lesa je v deblu izbranega drevesa.
4. Glede na vrsto lesa izračunaj še, kolikšna je masa tega lesa. Bi deblo lahko premaknili štirje močni fantje?

Tabela 1: Gostota različnih vrst lesa

(http://www2.arnes.si/~kkovac6/MATERIALI/ro.zrsss.si/_puncer/les/lastnost.htm, 9. 4. 2018)

Vrsta drevesa	bukev	gaber	hrast	jesen	kostanj	lipa	bor	jelka	macesen	smreka
Gostota (kg/m ³)	720	830	700	690	570	530	520	450	590	470

7. GOZD KOT ŽIVLJENJSKI PROSTOR

Gozd ima številne varovalne in socialne funkcije in je prav poseben življenjski prostor.

1. Dopolni tabelo – zapiši nekaj konkretnih primerov okoljskih, proizvodnih in socialnih vlog gozda.

okoljska vloga gozda	proizvodna vloga gozda	socialna vloga gozda

2. V gozdu so življenjske razmere precej drugačne kot npr. na travniku. Izmeri in komentiraj razliko pri naslednjih fizikalnih količinah:

temperatura zraka:

temperatura zemlje:

vlažnost:

sončno obsevanje:

hrup:

hitrost vetra:

3. Gozd je življenjski prostor mnogim zaščitenim živalskim vrstam. Naštej jih čim več.

4. Najpogostejša drevesna vrsta sta rdeči bor in navadna smreka. Za posamezno drevo dodaj sliko plodu, krošnje in lista. Če želiš, jih lahko tudi narišeš. Ali lahko glede na vegetacijo sklepaš o prsti, kjer raste? Kaj ti to pove o kamninah? Iz priložnika izpiši glavne značilnosti rdečega bora in navadne smreke.

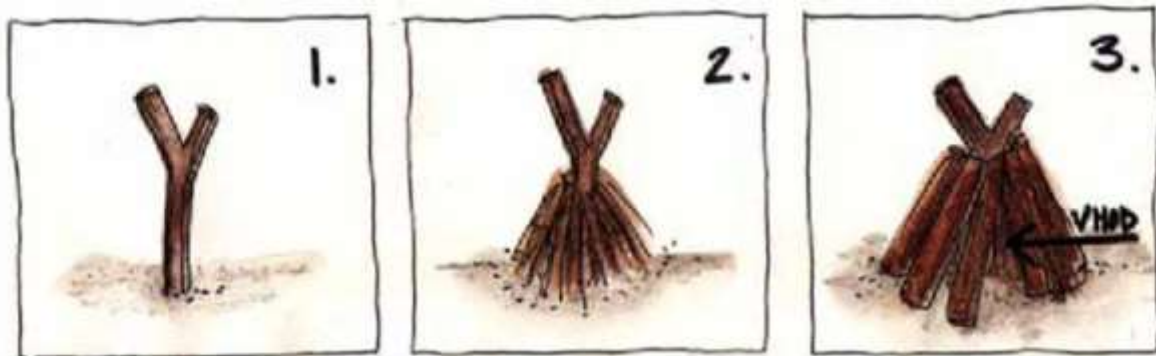
5. Zelo pogosto je bilo v preteklosti nabiranje borovnic. Mladi so med počitnicami nabirali borovnice in s tem dobili denar za šolske potrebščine ali kakšen priboljšek. Danes je vedno manj nabiralcev borovnic. Zakaj?

6. Ali je v Avstriji in Italiji dovoljeno nabirati gozdne sadeže v tujih gozdovih? Ali kdo od vas nabira gobe, maline, borovnice?

7. Borovnice so zelo okusne in se pogosto uporabljajo v prehrani. Napiši en recept za sladico, jed ali napitek, kjer potrebuješ borovnice.

8. OGENJ

Poskusite zakuriti ogenj s pol vžigalice (izziv je že, kako prepoloviti vžigalico ...).

Slika 3: Postavljanje ognja (<https://issuu.com/zts-tabor/docs/tabor05-2012/8>, 9. 4. 2018)

9. ZASILNO BIVALIŠČE

S pomočjo ponjave (cerade) in vrvi poskusi postaviti čim boljše zasilno bivališče. Premisli, katere nevarnosti pretijo pri prenočevanju na prostem in to upoštevaj pri gradnji. Spodaj zapiši ugotovitve in nariši skico zasilnega bivališča, ki ste ga postavili.

10. ORIENTACIJA

Za orientacijo potrebujemo kompas, zemljevid, danes lahko tudi GPS.

Kaj je izohipsa?

Kako se lahko orientiraš po soncu, v kanjonu?

Kaj je azimut in kaj kontra azimut?

Izračunaj azimut Strahinja glede na položaj, kjer si. Kaj pomeni azimut glede na stran neba?

11. ETNOLOŠKA IN KULTURNA DEDIŠČINA OBMOČJA

		
<p>Slika 4: Rokovnjač (http://udinborst.com/slovensko/aktivna_dozivetja/rokovnjaski_tabor/ , 9. 4. 2018)</p>	<p>Slika 5: Vogvarjeva hiša (http://www.dedi.si/dediscina/319-vogvarjeva-hisa-v-spodnjih-dupljah, 9. 4. 2018)</p>	<p>Slika 6: Dupljanska graščina (http://www.dedi.si/dediscina/319-vogvarjeva-hisa, 9. 4. 2018)</p>

1. Rokovnjači so bili poseben sloj ljudi, ki se je izmikali vojaški obveznosti v 19. stoletju. Skrivali so se v gozdovih in imeli svojo govorico, navade, način življenja. Najprej so veljali za »Robin Hoode« – torej so jemali bogatim in dajali revnim. Kasneje so sprejeli način življenja v gozdovih, skrivanje pred oblastmi, kraja, požiganje ... Njihovi poglavarji so bili Veliki Groga, Dimež in Črni Jurij. Kako rokovnjači živijo še danes? Ali imate tudi v Avstriji in Italiji kakšno podobno priliko o ljudeh, ki so se upirali uradni oblasti?

2. Vogvarjeva hiša je kmečka hiša, stara več kot 200 let. Sestavljena je iz stanovanjskega in gospodarskega dela. Nariši tloris Vogvarjeve hiše in pripiši stanovanjske dele stavbe. V stavbi je veliko predmetov, ki so služili za najrazličnejšo uporabo. Opiši in skiciraj dva predmeta, ki sta ti bila najbolj všeč.

Zakaj je pomembno ohranjati takšne stare stavbe?

3. Dupljanska graščina je bilo skromno podeželsko plemiško bivališče, ki nikoli ni imelo značaja utrjenega gradu. Prvič se omenja v 13. stoletju, najpomembnejši lastnik je bil iz družine Posarell, kjer je bil Anton Franc Jožef kar dvakrat poslanec in načelnik deželnih stanov. Graščina je v svoji zgodovini menjavala gospodarje in v 19. stoletju postala navadna kmetija. Od leta 1976 je graščina v lasti družine Mauser. Družina je graščino v celoti rekonstruirala in jo z dejavnostmi in dogodki tudi revitalizirala. Kaj to pomeni?

Čemu služi graščina danes?

Kako je biti novodobni graščak?

Graščina je razglašena za zgodovinski in kulturni spomenik. Ali lahko zdaj primerjaš življenje na spomeniško zaščiteni Janezovčevi kmetiji in v Dupljanski graščini (nekomu je to v breme, drugemu poslanstvo). Napiši krajše razmišljanje.